האשה [א]בזמן שהיא בבית בעלה שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה תאכל משל בעלה הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל במקום שהיא רוצה יתום ששחטו עליו אפוטרופסין יאכל במקום שהוא רוצה [ב]עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן [ג]מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו: **גמ'** שמעת מינה [א]יש ברירה מאי [ד]רוצה בשעת שחיטה ורמינהו [ב]אשה רגל הראשון אוכלת משל אביה מכאן ואילך רוצה אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה לא קשיא כאן ברדופה לילך כאן בשאינה רדופה דכתיב [1]אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום [ג]וא"ר יוחנן ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה [ג]כדכתיב [2]והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה [3]אחות לנו קטנה ושדים אין לה [ד]א"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד [1]אני חומה ושדי כמגדלות [ה]אמר רבי יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים [ו]ורבא אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב [4]אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזוית מחוטבות תבנית היכל אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן וכן הוא אומר [5]ומלאו כמזרק כזוית מזבח איבעית אימא מהכא [6]מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהן: [7]דבר ה' אשר היה אל הושע וגו' בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיה [ז]מלך יהודה בפרק אחד נתנבאו ד' נביאים וגדול שבכולן הושע שנאמר [8]תחלת דבר ה' בהושע [ח]וכי בהושע דבר תחלה והלא ממשה עד הושע כמה נביאים א"ר יוחנן תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הן הושע ישעיה עמוס ומיכה אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע בניך חטאו והיה לו לומר בניך הם בני חנוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב גלגל רחמיך עליהן לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפניו רבש"ע כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת אמר הקב"ה מה אעשה לזקן זה אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל שנא' [8]ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים וכתיב [9]וילך ויקח את גומר בת דבלים אמר רב שהכל גומרים בה בת

דבלים

האשה. תאכל משל בעלה. דמסתמא דעתה לימנות על של בעלה כל זמן שלא פירשה שיהא דעתה בשל אביה: **רגל ראשון.** כך דרך הנשואות ללכת לבית אביהן רגל הראשון שאחר הנשואין: **תאכל ממקום שהיא רוצה.** ובגמרא מוקי לה כשאינה רדופה לילך עד הנה לבית אביה תמיד הלכך מספקא לן בהי ניחא לה אלא אם כן פירשה: **אפוטרופסין.** שהיו לו שנים והמנוהו זה על פסחו וזה על פסחו: **לא יאכל משל שניהן.** לא מפסחו של זה ולא משל זה ואפילו המנהו האחד על פסחו מי נתן רשות לחלק האחר לימנות על זה ואין לו תקנה אלא א"כ רצו שניהן שימנה עם האחד: **לא יאכל משל רבו.** דמסתמא לא היה דעת רבו להימנות חלק החירות על פסחו: **גמ' שמעת מינה יש ברירה.** קס"ד ממקום שהיא רוצה בשעת אכילה קאמר ואמרינן הוברר דשחיטה וזריקה דהאי פסח שפיר איזדריק עלה דהאי אתתא: **בשעת שחיטה.** ששאלנו את פיה בשעת שחיטה ואמרה בזה אני רוצה: **אוכלת משל אביה.** מן הסתם: **מתניתין בשאינה רדופה.** לילך תמיד לבית אביה דבית בעלה חביב לה הלכך כל שאר הרגלים ודאי שייכא בתריה ורגל ראשון ספק ובריית' ברדופה הלכך רגל הראשון ודאי בתר אביה מכאן ואילך ספק: **כמוצאת שלום.** נתחבבתי עליו ונמצאתי שלימה לו: **להגיד שבחה.** היאך מקובלת היא בבית חמיה: **ושדים.** להניק אחרים: **אין לה.** שאין הנאה ממנה: **זו עילם.** שהיה בה דניאל שנאמר (דניאל ח) ואני (דניאל הייתי) בשושן ט) אשר בעילם המדינה וזכה ללמוד ולא רבץ תורה בישראל אבל בבל גידלה עזרא הסופר דכתיב (עזרא ז) (הוא) הכין לבבו לדרוש (בתורת) [את תורת] ה' [ולעשות] וללמד בישראל חק ומשפט: **ושדי אלו ת"ח.** המניקין אחרים כשדיים הללו: **כמגדלות.** שמגינין על הדור: **כנטיעים.** נטיעות יונקות שלא נתקלקלו עדיין ולא אירע בהן שבר: **שאוגדות פתחיהן לבעליהן.** סותמות פתחיהן עד שמזדקקות לבעליהן ואינן נבעלות לאחרים. לשון אחר שמגידות פתחיהן של נדה לבעליהן לפרוש מהן ואע"פ שתאוותן רבה: **וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מזבח.** מה זויות דהתם כתיב בהו ומלאו הכא נמי בנותינו כזויות על ידי שמתמלאות תאוה ואין נזקקות אלא עד שיבואו בעליהן: **כאילו נבנה היכל בימיהן.** דהכי משמע מחוטבות בבנין היכל. תבנית לשון בנין: **בימי עוזיהו כו'.** משום דאיירי בכנסת ישראל בלשון אשה הנשאת לבעל כדאמרן כמוצאת שלום נקט נמי להא דהושע דכתיב ביה תקראי אישי [י]כדדריש לקמיה: **ארבעה נביאים.** לקמיה מפרש להו וכולהו כתב בהו [כ] בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיה שכולן התחילו להינבא בימי עוזיהו וקיפחו חיי ארבעה מלכים: **לא דיו שלא אמר כן.** אתה למד ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא קח לך אשת זנונים ולא אמר כן לנביא אחר: (מצאתי כאן הגה"ה מלשון רבינו ארבעה נביאים כולהו כתיב בהו בימי עוזיהו בר ממיכה דכתיב ביה יותם אחז יחזקיהו ובעמוס לא כתיב אלא עוזיהו ומיהו מיכה בימיו נתנבא אלא שכבר נתנגע ויותם בנו שופט על הארץ לפיכך לא נקרא על שמו אבל שלשה היו קודם שנצטרע בעמוס [א] נאמר שנתים לפני הרעש וישעיה ביום הרעש דכתיב (ישעיה ו) וינועו אמות הספים שרעשו עליונים לשורפו ותחתונים לבולעו כמשפט קרח ועדתו שערערו על הכהונה ואותו היום נתנגע והושע קודם לכולן): הכי גרסינן **אומר לו קח לך אשת זנונים ואח"כ אומר לו שלחה: וילדי זנונים.** שתלד לך בנים זנונים ספק שלך ספק של אחרים: **גומרין בה.** ביאתם ותאוות לבם:

דבלים

האשה. מאי רוצה בשעת שחיטה. ודווקא בירדה בשעת שחיטה אבל לא בירדה אינה אוכלת לא משל זה ולא משל זה אבל ברישא אפילו סתמא אוכלת משל בעלה: **כאן** ברדופה כאן בשאינה רדופה. אור"ת דכל נשים רדופות הן להגיד בבית אביהן כשנמצאו שלימות בבית חמיהן והשתא מוקי מתני' בשאינה רדופה כגון שברגל הראשון שאחר חופה לא הלכה לבית אביה ומיירי מתני' ברגל שני לחופתה והוא ראשון להליכה שברגל שלפניו לא הלכה הלכך כיון שאינה רדופה ספק הוא דשמא גם בזה לא תלך וצריכה לברר אי נמי מתניתין מיירי ברגל ראשון לחופתה ואינה רדופה לפי שמיירי שכבר קודם הרגל הגידה שבחה בבית אביה ולכך הוי ספק אף ברגל ראשון ורישא דקתני תאכל משל בעלה ברגל שני להליכתה שכבר היתה בבית אביה ברגל שלפניו וברייתא ברדופה ברגל הראשון לחופתה ולהליכתה דודאי דעתה בשל אביה דהיא רדופה להגיד שבחה שנמצאת שלימה ומכאן ואילך דקתני היינו ברגל שני ועדיין לא הגידה שבחה דאז הוא ספק והלכה דקתני במתניתין לאו דוקא דאי דוקא כבר גילתה דעתה שרוצה בשל אביה א"נ אפילו הלכה כל זמן שלא ביררה ספק הוא אבל הלכה לעשות לא גרס ואי גרס נ"ל דלעשות לאו דווקא והשתא אתי שפיר הא דגרס דכתיב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וגו' וגרס נמי וא"ר יוחנן דמייתי ראיה דסתם כלה רדופה להגיד שבחה:

כזויות מזבח. מה להלן דם אף כאן דם נדות:

בימי עוזיהו. נתנבאו ד' נביאים אע"ג דבמיכה לא כתיב ביה עוזיהו אלא בימי יותם אחז יחזקיהו מ"מ כיון דכתיב קרא סתם י"ל שבתחלת מלכות יותם נתנבא ואז היה עדיין עוזיהו חי אלא שנתנגע ומלך יותם בנו תחתיו בימיו:

אמר לו הקב"ה להושע. ממה שאמר לו לקחת אשת זנונים דריש שמסתמא כך אמר לו וכן השיבו:

יזרעאל

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהל' ק"פ הלכה יא:
ב ב שם הלכה יב:
ג ג שם הלכה יג:
ד ד ה שם הלכה יא:

רבינו חננאל

האשה שהיא בבית בעלה שחט עליה אביה שחט עליה בעלה כו'. כיון ששנינו תאכל במקום שרוצה. דייקינן מינה דיש ברירה, וכאלו נתברר כי מעת שחיטת הפסח בזה נמנית. ושנינן מאי מקום שהיא רוצה בשעת שחיטה. ורמינן עלה האשה רגל ראשון משל אביה, ואם תאמר ממקום שרוצה בשעת שחיטה מה לי אביה מה לי בעלה. ושנינן הא מתניתא ברדופה וכר' יוחנן דאמר מאי דכתיב או הייתי בעיניו כמוצאת שלום, כמה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה, בודאי כשל אביה רוצה. אבל מכאן ואילך ממי שהיא רוצה בשעת שחיטה. אחות לנו קטנה, אמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא [זכתה] ללמד. בימי עוזיה מלך יהודה נתנבאו ארבעה נביאים הושע ישעיה עמוס ומיכה. גדול שבכולן הושע שנאמר תחלת דבר ה' בהושע תחלה לארבעה נביאים באותו הפרק כו'.

מסורת הש"ס

א) לקמן פט., ב) כתובות עא: ע"ש, ג) פ"א כתיב, ד) קדושין מט: סנהדרין כד., ה) ב"ב ז:, ו) [ב"ב ח.], ז) [צ"ל מלכין], ח) ב"ב יד:, ט) הכירה, י) [ורש"י נמי (מילת' דהושע כצ"ל רש"ל], כ) [הושע א, ישעיה א, עמוס א - בימי עוזיה, מיכה א - בימי יותם אחז יחזקיה],

תורה אור השלם

1. אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם: שיר השירים ח י
2. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְיָ תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא תִקְרְאִי לִי עוֹד בַּעְלִי: הושע ב יח
3. אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ: שיר השירים ח ח
4. אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל: תהלים קמד יב
5. יְיָ צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אַבְנֵי קֶלַע וְשָׁתוּ הָמוּ כְּמוֹ יָיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק כְּזָוִיּוֹת מִזְבֵּחַ: זכריה ט טו
6. מְזָוֵינוּ מְלֵאִים מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן צֹאונֵנוּ מַאֲלִיפוֹת מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ: תהלים קמד יג
7. דְּבַר יְיָ אֲשֶׁר הָיָה אֶל הוֹשֵׁעַ בֶּן בְּאֵרִי בִּימֵי עֻזִּיָּה יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה וּבִימֵי יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: הושע א א
8. תְּחִלַּת דִּבֶּר יְיָ בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וְיַלְדֵי זְנוּנִים כִּי זָנֹה תִזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְיָ: הושע א ב
9. וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אֶת גֹּמֶר בַּת דִּבְלָיִם וַתַּהַר וַתֵּלֶד לוֹ בֵּן: הושע א ג

מוסף רש"י

זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. שהיה בה דניאל דכתיב (דניאל ח) ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה, וכן מרדכי, ולא היו דורשים בתורה, ולא זכו אלו החכמים ללמד, כאילו לא היה להם שדים להניק אבל בבל זכתה ללמד דכתיב בעזרא כי הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט (קדושין סט: וכעי"ז סנהדרין כד.). אני חומה זו כנסת ישראל. כלום שאין (לענין חומה) ונשדים עצמן מלנטמא בעובדי כוכבים (ב"ב ח.). שנתנבאו באותו הפרק. בימי אותם המלכים, עוזיה יותם אחז וחזקיה, כארבעה נביאים שלא היה כתוב כן, חוץ ממיכה שלא היה בימי עוזיה, אבל היה בימי יותם אחז וחזקיה (שם יד:).